

Анастасія Попова

кандидатка юридичних наук, доцентка,
доцентка кафедри господарського права
та господарського процесу
Інституту права Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Київ, Україна)
avropova@meta.ua

УДК 346.1:346.34

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗГЛЯДУ СПОРІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ ІЗ ДОГОВОРІВ ПРО НАДАННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

АНОТАЦІЯ. Необхідність удосконалення правового регулювання господарських процесуальних відносин у сфері розгляду спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, незначна кількість теоретичних досліджень і недостатня розробленість проблематики цієї правової категорії зумовлює актуальність зазначеної статті.

Метою статті є аналіз існуючих у правовій доктрині визначень понять правового спору, юридичного конфлікту та їх співвідношення, договорів про надання фінансових послуг, а також небанківських фінансових послуг. Запропоновано визначення спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, зроблено їхню класифікацію. Виокремлено процесуальні особливості розгляду зазначеного різновиду договірних спорів.

Зазначається, що договірний спір є складною правовою категорією, поняття якої має комплексний характер. З огляду на це спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, як різновид договірних спорів, розглядаються в етимологічному, економічному, філософському та правовому аспектах.

У результаті проведеного аналізу основних концепцій розуміння правового спору запропоновано визначити спір, що виникає із договорів про надання небанківських фінансових послуг, як правовий конфлікт між учасниками господарських відносин на ринках небанківських фінансових послуг, що виникає при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання небанківських фінансових послуг. Спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, пропонується поділити на п'ять основних груп: 1) спори про укладання договорів; 2) спори про зміну договорів; 3) спори про розірвання договорів; 4) спори про виконання договорів; 5) спори про визнання договорів недійсними, кожна з яких – на підгрупи. Пропонується також класифікувати спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, за предметною ознакою на спори, що виникають при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання небанківських фінансових послуг

Анастасія Попова

із: переказу коштів; торгівлі валютними цінностями; фінансового лізингу; надання коштів у позику, зокрема й на умовах фінансового кредиту; надання гарантій і поручительств; адміністрування недержавних пенсійних фондів; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; у сфері страхування; факторингу та інших фінансових послуг.

Авторка зробила висновок, що однією зі сторін господарського процесу з вирішення спорів, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг, можуть бути не лише фінансові установи та фізичні особи – підприємці, як це зазвичай визначають, а й юридичні особи, які не мають статусу фінансової установи.

Ключові слова: правовий спір; договірний спір; договір про надання фінансових послуг; спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг.

Розмежування спорів за категоріями та видами має важливе значення для правильного визначення розміру судового збору, надання належних доказів, здійснення певних процесуальних дій. Крім того, статистичні дані за категоріями та видами спорів дають можливість мати конкретне уявлення про характер господарських правопорушень, проаналізувати стан укладання і виконання договорів про надання небанківських фінансових послуг. Це дає змогу вживати відповідних заходів щодо усунення правопорушень та інших недоліків у професійній фінансовій діяльності. Зазначене вище зумовлює актуальність цієї статті.

Категорію правового спору досліджували на загальнотеоретичному і господарсько-правовому рівнях такі науковці, як О. Вінник, І. Зайцев та ін. Поняття і правову природу господарського договору аналізував В. Щербина, особливості договорів про надання фінансових послуг – А. Амеліна, Н. Дроздова, С. Святошнюк. Дослідження окремих видів договорів про надання фінансових послуг проводилися, наприклад, В. Шерегі (співвідношення договорів факторингу та цесії), але комплексно не досліджувалися спори, що виникають із договорів про надання небанківських фінансових послуг (далі – НФП).

Метою дослідження є аналіз існуючих у правовій доктрині визначень понять правового спору, юридичного конфлікту та їх співвідношення, договорів про надання фінансових послуг, а також небанківських фінансових послуг.

Перш ніж перейти до виділення особливостей спорів, що виникають із договорів про надання НФП, розглянемо предмет таких спорів. Ця категорія господарських спорів виникає у зв'язку з укладанням, зміною, розірванням, виконанням і визнанням недійсними договорів про надання НФП.

У Законі України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” не міститься визначення поняття договору про надання фінансових послуг, а лише зазначається, що він є договором, на підставі якого суб’єкти господарювання надають фінансові послуги (ч. 1 ст. 6)¹.

Відсутність легального визначення договору про надання фінансових послуг зумовлює різноплановість розуміння цього договору у правовій доктрині. Так, Н. Дроздова розглядає договір про надання фінансових послуг як довірчий (фідуціарний) правочин, згідно з яким послугонадавач (фінансова установа або у випадках, встановлених законом, інший суб’єкт господарювання) надає за попереднім замовленням послугоотримувача (клієнта) фінансову послугу на оплатних і професійних засадах². С. Святошнюк також визначає договір про надання фінансових послуг як правочин, на підставі якого надається фінансова послуга, яка характеризується такими ознаками: 1) споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності; 2) пов’язана з рухом об’єктів (у грошовій формі чи у формі грошових і фінансових інструментів), що мають вартість, є результатом минулих подій³.

Одним із різновидів договору про надання фінансових послуг є договір про надання НФП, предметом якого є надання фінансових послуг, крім банківських, що відповідно до ст. 47 Закону України “Про банки і банківську діяльність”⁴ дозволяється надавати виключно банкам. Чинне законодавство також не надає легального визначення договору про надання НФП, а лише визначає його окремі види, зокрема: договір лізингу (ч. 2 ст. 1 Закону України “Про фінансовий лізинг”⁵); договір страхування (ст. 16 Закону України “Про страхування”⁶); договір факторингу (ст. 1077 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України)⁷) тощо.

За своєю правовою природою договори про надання НФП є господарськими договорами, оскільки функціонують у сфері суспільного виробництва (ринки НФП), однією зі сторін є спеціальні суб’єкти господарювання (фінансові установи, фізичні особи – підприємці та юридичні

¹ Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001 р. № 2664-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 1. Ст. 1.

² Н Дроздова, ‘Договір про надання фінансових послуг у цивільному праві України’ (автореф дис канд юрид наук, 2005) 5.

³ С Святошнюк, ‘Правова природа договорів про надання фінансових послуг та його місце у системі цивільно-правових договорів’ [2014] 19 (25) *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. Правознавство 129.

⁴ Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>> (дата звернення: 10.06.2020).

⁵ Про фінансовий лізинг: Закон України від 16 грудня 1997 р. № 723/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 16. Ст. 68.

⁶ Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.

⁷ Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>> (дата звернення: 10.06.2020).

особи, які не мають статусу фінансової установи), змістом є взаємні права та обов'язки щодо виконання майново-господарського зобов'язання (надання НФП).

Відповідно до класифікації господарських договорів, запропонованих В. Щербиною⁸, можна виділити такі юридичні властивості договорів про надання НФП:

– за суб'єктивним складом зазначені договори є двосторонніми господарськими договорами, оскільки правами та обов'язками наділені обидві сторони договору (в загальному розумінні – одна сторона (виконавець) має обов'язок надати послугу та право на її оплату, а друга сторона (замовник) має право вимагати надання послуги і зобов'язується її оплатити (ч. 3 ст. 626 ЦК України));

– залежно від юридичної підстави ці договори є регульованими господарськими договорами, оскільки укладаються на основі вільного волевиявлення сторін;

– за змістом істотних умов договори про надання НФП є простими, оскільки мають у своєму тексті майнові елементи лише одного виду договору – договору про надання послуг;

– за предметною ознакою договір про надання НФП можна віднести до договорів про надання послуг, які у класичному розумінні ч. 1 ст. 901 ЦК України є договорами, згідно з якими одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається у процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором – договори між професійними учасниками ринків НФП або професійними учасниками та іншим учасниками ринків НФП про надання НФП, пов'язаної з фінансовими активами.

Традиційно в юридичній літературі всі господарські спори поділяються на три великі групи: 1) договірні; 2) майнові; 3) немайнові.

Спори, що виникають із договорів про надання НФП, належать до категорії договірних спорів. Договірний спір є складною правовою категорією, поняття якої має комплексний характер. З огляду на це спори, що виникають із договорів про надання НФП, як різновид договірних спорів, можуть розглядатися в етимологічному, економічному, філософському та правовому аспектах.

1. В етимологічному аспекті спори, що виникають із договорів про надання НФП, можна визначити як суперечливі судження сторін із приво-

⁸ В Щербина, *Господарське право: підручник* (5-те вид, Юрінком Інтер 2012) 283–5.

ду укладання, зміни, розірвання, виконання і визнання недійсними договорів у процесі здійснення професійної фінансової діяльності.

2. В економічному аспекті спори, що виникають із договорів про надання НФП, – це протиріччя матеріальних інтересів учасників господарських відносин на ринках НФП, що виникають при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання НФП.

3. Поняття спорів, що виникають із договорів про надання НФП, у філософському аспекті пов'язане з характером протиріч, що виникають між сторонами таких господарських договорів, зокрема діалектичний.

Для визначення спору, що виникає з договорів про надання НФП, із правової точки зору за основу візьмемо концепцію І. Зайцева, який правовий спір розглядав як “конфлікт”⁹. У будь-якому суспільстві протиріччя інтересів сторін проявляються як конфлікт. Зазвичай, якщо інтереси опосередковані правами, обов'язками або охороняються законом, то йдеться про правовий (юридичний) конфлікт. Як слушно зазначає О. Вінник, ‘будь-який юридичний конфлікт є конфліктом інтересів <...> отже, конфлікт можна розглядати як різновид протиріччя, гострота якого і можливі негативні наслідки вимагають застосування спеціальних механізмів вирішення’¹⁰.

Спори, що виникають із договорів про надання НФП, можна класифікувати за різноманітними критеріями. Перш за все спори, що виникають із договорів про надання НФП, можна поділити на п'ять основних груп: 1) спори про укладання договорів; 2) спори про зміну договорів; 3) спори про розірвання договорів; 4) спори про виконання договорів; 5) спори про визнання договорів недійсними.

Зі свого боку спори про укладання договорів про надання НФП можна поділити на: спори про встановлення договірних відносин; спори щодо окремих умов договору про надання НФП (предмет, строк і ціна тощо); спори про примусове укладання договору про надання НФП (ст. 187 Господарського кодексу України (далі – ГК України)¹¹ – спори, що виникають при укладанні договорів, укладання яких є обов'язковим на підставі закону та в інших випадках, встановлених законом. Наприклад, спори про укладання окремих видів договорів обов'язкового страхування); спори про укладання за угодою сторін (за протоколом розбіжностей), тобто ті розбіжності, що залишилися неврегульованими, передаються у 20-денний строк до суду, якщо на це є згода другої сторони (ч. 5 ст. 181

⁹ И Зайцев, *Суцність хозяйственных споров* (Изд-во Саратов ун-та 1974) 23.

¹⁰ О Вінник, *Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення* (Атіка 2003) 59–60.

¹¹ Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>> (дата звернення: 12.06.2020).

ГК України); спори про укладання договору про надання НФП на підставі укладеного між ними попереднього договору.

Спори про зміну та розірвання договорів про надання НФП поділяються на: спори, що виникли у разі недосягнення згоди щодо зміни чи розірвання договору про надання НФП; спори, що виникли у разі не одержання відповіді на пропозицію про зміну чи розірвання договору про надання НФП у встановлений строк (20 днів після одержання пропозиції з урахуванням часу поштового обігу).

Спори про виконання договорів про надання НФП поділяються на: спори про виконання належною стороною; спори про виконання належним способом; спори про виконання у належному місці тощо.

Зі свого боку спори про визнання недійсними договорів про надання НФП можна класифікувати залежно від підстав визнання господарських договорів недійсними (статті 203, 215 ЦК України, зокрема, спори про визнання недійсним договору про надання НФП, що не відповідає вимогам закону, або вчинено з метою, яка завідомо суперечить інтересам держави і суспільства, або укладено учасниками господарських відносин на ринках НФП із порушенням хоча б одним із них господарської компетенції тощо).

За предметною ознакою спори, що виникають із договорів про надання НФП, можна поділити на спори, що виникають при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання НФП: із переказу коштів; із торгівлі валютними цінностями; із фінансового лізингу; із надання коштів у позику, зокрема й на умовах фінансового кредиту; із надання гарантій та поручительств; з адміністрування недержавних пенсійних фондів; з адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; у сфері страхування; із факторингу та інших фінансових послуг.

Процесуальні особливості розгляду спорів, що виникають із договорів про надання НФП, встановлюються Господарським процесуальним кодексом України (далі – ГПК України)¹².

Спори, що виникають із договорів про надання НФП, розглядаються господарським судом, зокрема, за таких умов (відповідно до постанови пленуму Вищого господарського суду України “Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ господарським судам”¹³):

1) участь у спорі суб’єкта господарювання. За загальним правилом, встановленим у ч. 2 ст. 4 ГПК України, за захистом своїх порушених,

¹² Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>> (дата звернення: 13.06.2020).

¹³ Про деякі питання підвідомчості та підсудності справ господарським судам: постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24 жовтня 2011 р. № 10. *Вісник господарського судочинства*. 2011. № 6. Ст. 13.

невизнаних або оспорюваних прав та законних інтересів у справах, віднесених законом до юрисдикції господарського суду, а також для вжиття передбачених законом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням, до господарського суду можуть звернутися юридичні особи та фізичні особи – підприємці, фізичні особи, які не є підприємцями, а також державні органи, органи місцевого самоврядування. Так, однією зі сторін договору про надання НФП є спеціальний суб'єкт господарювання. Наприклад, це ілюструє практика Верховного Суду у справах про договори страхування. У постанові від 3 жовтня 2018 р. у справі № 760/15471/15-ц та в постанові від 5 грудня 2018 р. № 426/16825/16-ц Велика Палата Верховного Суду визнала, що суди правильно вважали, що спір між двома суб'єктами господарювання (страховими компаніями) повинен бути вирішений за правилами господарського судочинства¹⁴. Питання визначення суб'єктного складу є важливим не тільки для правовідносин у сфері вирішення спорів, що виникають із договору про надання НФП загалом, а й окремих його видів. Зокрема, В. Шерегі, аналізуючи практику Верховного Суду щодо розмежування договорів цесії та факторингу за суб'єктним складом, робить висновок, що відступлення права вимоги у порядку ст. 512 ЦК України може бути здійснено будь-якими особами, а факторинг можливий лише між спеціальними суб'єктами – банком та іншою фінансовою установою, з одного боку, та клієнтом (суб'єктом господарювання) – з другого¹⁵.

Хибним є твердження деяких авторів, які однією зі сторін/учасників договору про надання фінансових послуг виділяють лише банк та інші фінансові установи¹⁶. Дійсно, є окремі види договорів про надання НФП, які можуть укладатися виключно банками або іншими фінансовими установами. Наприклад, у договорі факторингу відповідно до ч. 3 ст. 1079 ЦК України фактором може бути банк або інша фінансова установа, яка відповідно до закону має право здійснювати факторингові операції.

Водночас необхідно виділити всіх професійних учасників ринків НФП, які здійснюють свою діяльність на підставі договорів про надання фінансових послуг. Згідно з чинним законодавством до таких суб'єктів належать фінансові установи, фізичні особи – підприємці, а також юридичні особи, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установа-

¹⁴ 'Огляд за результатами вивчення судової практики вирішення господарськими судами спорів, що виникли з договорів страхування' (Верховний Суд) <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Ogljad_KGS_2018_2019.pdf> (дата звернення: 10.06.2020).

¹⁵ В. Шерегі, 'Розмежування цесії та факторингу з урахуванням практики Верховного Суду' (Закон і Бізнес) <https://zib.com.ua/ua/133117-rozmezhuвання_цесії_та_факторингу_з_urahuvannjam_praktiki_.html> (дата звернення: 10.06.2020).

¹⁶ Великий енциклопедичний юридичний словник (Шемшученко Ю ред, 2-ге вид, Юридична думка 2012) 970; А Амеліна, 'Особливості договорів про надання фінансових послуг' (2019) 3 Юридичний науковий електронний журнал 53.

ми. Зокрема, серед юридичних осіб, які не є фінансовими установами, можна виділити: 1) незалежні фінансові посередники, що надають послуги з видачі фінансових гарантій у порядку та на умовах, визначених у статтях 307–315 Митного кодексу України¹⁷; 2) національний оператор поштового зв'язку (надає фінансові послуги щодо переказу коштів фізичних осіб, торгівлі валютними цінностями), пункти обміну іноземної валюти тощо; 3) юридичні особи, що надають послуги з фінансового лізингу та укладають договори з лізингоодержувачами та продавцями (постачальниками) відповідно до вимог Закону України “Про фінансовий лізинг”¹⁸.

З огляду на зазначене вище можна зробити висновок, що однією зі сторін господарського процесу з вирішення спорів, що виникають із договорів про надання НФП, можуть бути не лише фінансові установи і фізичні особи – підприємці, як це зазвичай визначають, а й юридичні особи, які не мають статусу фінансової установи;

2) наявність між сторонами, по-перше, господарських відносин, врегульованих ЦК України, ГК України, іншими актами господарського і цивільного законодавства. Зокрема, сторони спору, що виникає із договору про надання НФП, перебувають у господарських правовідносинах на ринках НФП, тобто суспільних відносинах, що врегульовані господарсько-правовими нормами законодавства про ринки фінансових послуг; по-друге, спору про право, що виникає з відповідних відносин;

3) наявність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення спору, що виникає з договору про надання НФП, господарським судом;

4) відсутність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення такого спору судом іншої юрисдикції.

Перелік справ, що відносяться до юрисдикції господарських судів, встановлюється ст. 20 ГПК України. З огляду на положення п. 1 ч. 1 цієї статті можна зробити висновок, що господарські суди розглядають справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні правочинів у професійній фінансовій діяльності, а також у спорах щодо правочинів, укладених для забезпечення виконання зобов'язання, сторонами якого є юридичні особи та (або) фізичні особи – підприємці.

Така категорія справ не належить до виключної юрисдикції господарських судів, оскільки з огляду на положення, закріплене у ч. 1 ст. 22 ГПК України, спори, що виникають із договорів про надання НФП, мо-

¹⁷ Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>> (дата звернення: 12.06.2020).

¹⁸ Положення про надання окремих фінансових послуг юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22 січня 2004 р. № 21. *Офіційний вісник України*. 2004. № 16. Ст. 278.

жуть бути передані сторонами на вирішення третейського суду або міжнародного комерційного арбітражу.

Однією з особливостей вирішення спорів у справах про банкрутство є їх розгляд господарським судом без відкриття провадження у нових справах. З огляду на це справи у спорах, що виникають при визнанні недійсними договорів про надання НФП, розглядаються у межах справи про банкрутство відповідного суб'єкта професійної фінансової діяльності.

Це відповідає положенням ч. 2 ст. 7 Кодексу України з процедур банкрутства¹⁹, згідно з яким господарський суд, у провадженні якого перебуває справа про банкрутство, в межах цієї справи вирішує всі майнові спори, стороною в яких є боржник; спори про визнання недійсними будь-яких правочинів, укладених боржником, тощо.

Зазначена норма кореспондується з положеннями п. 8 ч. 1 ст. 20 ГПК України, де зазначається, що господарські суди розглядають справи про банкрутство та справи у спорах із майновими вимогами до боржника, щодо якого відкрито провадження у справі про банкрутство, зокрема й справи у спорах про визнання недійсними будь-яких правочинів (договорів), укладених боржником.

Для ілюстрації зазначеного вище можна навести правову позицію Великої Палати Верховного Суду, викладену у постанові від 4 червня 2019 р. у справі №924/159/14, де предметом розгляду була позовна заява Товариства з обмеженою відповідальністю “Оконт-центр” до Державного публічного акціонерного товариства “НАК “Укragenrolizing”” про стягнення 46 530,25 грн на підставі ст. 1212 ЦК України. Підставою позову було визначено безпідставне перерахування грошових коштів у рахунок погашення лізингових платежів за договором лізингу від 18 жовтня 2007 р. № 22-07-687, за відсутності на момент перерахування грошових коштів чинного договору (розірвано). Велика Палата Верховного Суду у межах провадження у цій справі про банкрутство також зазначила, що якщо поведінка набувача, потерпілого, інших осіб або подія утворюють правову підставу для набуття (збереження) майна, ст. 1212 ЦК України може застосовуватись тільки після того, як така правова підстава у встановленому порядку скасована, визнана недійсною, змінена або припинена, зокрема й у вигляді розірвання договору²⁰.

Питання віднесення підвідомчої господарським судам справи у спорах, що виникають із договорів про надання НФП, до відання певного господарського суду вирішується за принципом територіальної юрисдикції. Так, позов у спорах, що виникають із договорів про надання НФП, пред'являється до господарського суду за місцезнаходженням чи

¹⁹ Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. Ст. 74.

²⁰ Постанова Великої Палати Верховного суду від 4 червня 2019 р. у справі № 924/159/14 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/82528155>> (дата звернення: 10.06.2020).

місцем проживання відповідача (ст. 27 ГПК України). Із цього правила є винятки, зокрема, позови у спрах, що виникають із договорів про надання НФП, у яких визначено місце виконання або виконувати які через їх особливість можна тільки в певному місці, можуть пред'являтися також за місцем виконання цих договорів (ч. 5 ст. 29 ГПК України).

Висновки. Таким чином, спір, що виникає із договорів про надання НФП, можна визначити як правовий конфлікт між учасниками господарських відносин на ринках НФП, що виникає при укладанні, зміні, розірванні, виконанні та визнанні недійсними договорів про надання НФП. Спори, що виникають із договорів про надання НФП, поділяються на п'ять основних груп, кожна з яких – на підгрупи, а також класифікуються за предметною ознакою.

Спори, що виникають із договорів про надання НФП, розглядаються господарським судом за таких умов: участь у спорі суб'єкта господарювання; наявність між сторонами господарських відносин і спору про право, що виникає з відповідних відносин; наявність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення відповідного спору; відсутність у законі норми, що прямо передбачала б вирішення такого спору судом іншої юрисдикції. Предметом подальших досліджень буде питання вирішення спорів, що виникають із договорів про надання НФП.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Vinnyk O, *Publichni ta pryvatni interesy v hospodarskykh tovarystvakh: problemy pravovoho zabezpechennia* [Public and Private Interests in Business Companies: Issues of Legal Support] (Atika 2003) (in Ukrainian).
2. Shcherbyna V, *Hospodarske pravo: pidruchnyk* [Economic Law: Textbook] (5-te vyd, Yurinkom Inter 2012) (in Ukrainian).
3. Zajcev I, *Sushhnost' hozhajstvennykh sporov* [The Essence of Economic Disputes] (Izd-vo Sarat vn-ta 1974) (in Russian).

Encyclopedias

4. *Velykyi entsyklopedychnyi yurydychnyi slovnyk* [Great Encyclopedic Dictionary of Law] (Shemshuchenko Iu red, 2-he vyd, Yurydychna dumka 2012) (in Ukrainian).

Journal articles

5. Amelina A, 'Osoblyvosti dohovoriv pro nadannia finansovykh posluh' ['Specifics of Financial Service Contracts'] (2019) 3 Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal 53 (in Ukrainian).
6. Sviatoshniuk S, 'Pravova pryroda dohovoriv pro nadannia finansovykh posluh ta yoho mistse u systemi tsyvilno-pravovykh dohovoriv' ['Legal Nature of Financial Service Contracts and Their Place in the System of Civil Law Contracts'] [2014] 19 (25) Visnyk ONU im. I. I. Miechnykova. Pravoznavstvo 129 (in Ukrainian).

Theses

7. Drozdova N, 'Dohovir pro nadannia finansovykh posluh u tsyvilnomu pravi Ukrainy' ['Financial Service Contract in Civil Law of Ukraine'] (avtoref dys kand yuryd nauk, 2005) (in Ukrainian).

Newspaper articles

8. Sherehi V, 'Rozmezhuвання tsesii ta faktorynhu z urakhuvanniam praktyky Verkhovnoho Sudu' ['Differentiation of Assignment and Factoring with Account Taken of the Supreme Court Case Law'] (*Zakon i Biznes*) <https://zib.com.ua/ua/133117-rozmezhuвання_cessii_ta_faktoringu_z_urahuvannyam_praktiki_.html> (accessed: 10.06.2020) (in Ukrainian).

Anastasiya Popova

PROCEDURAL FEATURES OF CONSIDERATION OF DISPUTES
ARISING FROM CONTRACTS FOR NON-BANKING FINANCIAL
SERVICES

ABSTRACT. The relevance of this article stems from the need to improve legal regulation of economic procedural relations which exist concerning consideration of disputes arising from contracts for non-bank financial services, as well as from a small number of theoretical studies and insufficient elaboration of the issues pertaining to this legal category.

This article focuses on the analysis of the definitions available today in legal doctrine with regard to the concept of legal dispute and legal conflict and their correlation, as well as financial service contracts and non-bank financial service contracts. The article also aims at proposing the definition of disputes arising from contracts for non-bank financial services and classifying them; highlighting the procedural specifics seen in consideration of this type of contractual disputes.

It is noted that a contractual dispute is a complex legal category, and its concept is of a multifaceted nature. Given this, disputes arising from non-bank financial service contracts as a type of contractual disputes are considered from the perspective of etymological, economic, philosophical and legal aspects.

As a result of analyzing the main concepts for understanding of a legal dispute, the author proposes to define the dispute arising from non-bank financial service contracts as a legal conflict between participants to economic relations on the non-bank financial service markets, which arises when non-bank financial service contracts are concluded, amended, terminated, performed and invalidated. It is suggested that disputes arising from non-bank financial service contracts should be divided into five main groups: 1) disputes regarding conclusion of contracts; 2) disputes regarding amendment of contracts; 3) disputes regarding termination of contracts; 4) disputes regarding performance of contracts; 5) disputes regarding invalidation of contracts, with each of them divided into subgroups. It is also proposed to classify the disputes arising from non-bank financial service contracts by their subject matter into disputes arising from conclusion, amendment, termination, performance and invalidation of non-bank financial service contracts for: money transfer; foreign exchange asset trading; financial leasing; lending of money, including on financial loan terms; provision of guarantees and sureties; administration of non-governmental pension funds; administration of financial assets for purchasing of goods in groups; in the field of insurance; factoring and other financial services.

The author arrives at the conclusion that in the economic proceedings aimed at resolving the disputes which arise from non-bank financial service contracts, one of the parties may be not only financial institutions and individual entrepreneurs, as it is usually defined, but also legal entities having no status of a financial institution.

KEYWORDS: legal dispute; contractual dispute; financial service contract; disputes arising from non-bank financial service contracts.